

30 REGERING OCH LAGSTIFTANDE MAKT.

Freja n:o 103 och 104 28. och 31.XII 1841

I.

Bland de mångahanda åsikter af statens väsende, dem särskilda tider framkallat, kan man bestämdt åtskilja tvenne hufvudriktningar i uppfattningen af detsamma. Den hedniska forntiden, för så vidt den häröfver reflekterade, betraktade staten såsom det högsta *ändamål*, för hvilket alla individens krafter togos i anspråk. Enligt denna åsigt, var äfven i de gamla fristaterna den personliga friheten i dess högre moraliska betydelse ringa, ehuru stort än individens politiska berättigande var. Både i vetande och handling var den enskilda oupplösligt bunden vid seden. Sokrates tömde giftbägaren i Greklands mest bildade fristat, och filosofien var länge en lika strängt förbjuden vara i det hedniska Rom, som i det påfviska. Lagen bestämde å ena sidan straff för den, som icke visade främlingen vägen eller gaf den begärande en dryck vatten, och lemnade, å den andra, en fader rättighet att trenne gånger sälja sin son till slaf.

För kristendomen, som uti allt jordlif såg blott ett medel, kunde också icke staten bestå såsom ändamål. I kristendomens första tider, likasom bland nutidens pietister, fördes staten till *adiaphora*, till de ting, som kunna vara och icke vara. Ty om äfven nyttan af statsinrättningen insågs, så berodde den dock blott af de ogudaktiges tillvaro. För de fromma behöfves ingen samhällsordning. Skulle en sann fromhet styra hela släktet, så vore den eviga freden förverkligad. Men så snart den nya religionen af staten erkändes, blef statsmakten icke mera för densamma liggilltig. I kyrkans skepnad gjorde kristendomen staten till *medel* för sina egna ändamål, och med den trädde både det medborgerliga samhällets lagar och svärdets lag i religionens tjänst. I stället för samvetsfrihet och sedlig sjelfbestämning följde auktoritetstro och ceremonier. Så snart nu religionens sanning gjordes beroende af religionskrigen, gaf statsmakten utslaget, och religionen blef statsreligion. Derigenom bereddes de skilda staterna frihet från det allmänna samvetstvånget, men detta återstod icke desto mindre i förhållande till den enskildas öfvertygelse. Staten blef likväl icke ändamål, utan det tvång, hvarunder den böjde individen, afsåg dennes eviga väl, hans andliga intressen. Så uppstod läran om staten såsom en »kulturanstalt.» Med den var äfven individens rätt emot staten erkänd. Dennas inrättning måste blifva beroende af den kulturgrad, till hvilken folken hunnit, om den eljest skulle vara i stånd att vidare främja dessas kultur. Reformernas, revolutionens och konstitutionernas tidevarf begynte.

En sådan åsigt af statens väsende är ännu ganska allmän, ehuru mycket än samtidens politiska sträfvanden äro egnade att väcka tvifvel om dess riktighet. Så läres ännu: att staten är en »kultur-anstalt», ehuru tillika, emedan den eljest som sådan icke kan äga bestånd, en »rätt-sanstalt», och att dess bestämmelse är »realisationen af mensklighetens idé inom detta bestämda folk, genom den fullkomligaste möjliga utveckling af alla dess medlemmars högre och lägre krafter, eller af folkets hela andliga och industriella lif, och dess deraf beroende välstånd»¹. Man skulle dock tycka den insigt ligga nog nära till hands, att människans »högre och lägre krafter» icke äro en tom förmåga, utan endast finnas till i hennes *bestämda* vetande och handling. Det

¹ Se: Filosofisk Rätts- och Samhällslära af S. Grubbe.

innefattar något så barnsligt och tanklöst, att anse hela människans lif för en skolgång, genom hvilken hon endast skulle uppöfva sin förmåga, för att, Gud vet hvar! engång kunna göra bruk af densamma. En sådan föreställning kan väl leda till drömmar om en hel evighet af verldar, uti hvilka skolgången kunde fortsättas. Och ho kan bestämma när menskligheten skall hinna den »fullkomligaste möjliga utveckling.» Om man åter stannar vid den enda nödiga »tron», som enligt protestantiska lärobegreppet ger, och sjelf utgör, all mensklig fullkomlighet, så äro ju de flesta »högre och lägre krafter», hvilkas utveckling säges utgöra statens bestämmelse, alldeles onyttiga färdigheter, och man bör då rätteligen hålla sig vid den konsekventa pietismens lära, att allt sådant, likasom förnuftets bruk öfverhufvud, endast gagnar för jordiska ändamål, men ej för det sannt andliga i människan, ej för hennes sanna bestämmelse. Den motsägelse, hvarvid pietismen fasthåller, då han genom förnuftets bruk fördömmar förnuftets bruk, är ej en hårsån större, än den ofvan antydda, som gör all mensklig verksamhet till ett blott medel för realiserandet af mensklighetens idé.

10

Ty denna lära innebär det absurda påstående, att menskligheten ännu icke vore mensklighet. Eller hvad skall det annat betyda, att menskligheten ännu ej fullkomligen realiserat mensklighetens idé? För en subjektiv jämförelse, som utgår ifrån subjektiva synpunkter, må menskligheten på olika tider visa sig mer eller mindre fullkomlig. Ja sjelfva denna jämförelse är, såsom subjektiviteten öfverhufvud, ett moment i all mensklig verksamhet, emedan det endast är obelåthenheten med det närvarande, hoppet om något bättre och tillfredsställelsen att hafva verkat för en fullkomligare sakernas ordning, som förmår göra människan verksam. Men i sig sjelf måste mensklighetens idé vara förverkligad, ej blott i den närvarande menskligheten sammanräknad, utan i hvarje människa, emedan hon endast derigenom är människa, att mensklighetens idé i henne är toltalt närvarande. En sådan åsigt af saken innehåller intet mera förunderligt, än den gamla läran, att alla människor inför Gud äro lika. Utan den finnes också ingen försoning för människosinnet. Ty huru ringa är icke hvarje menskligt görande för sig? Och af huru kort bestånd äfven det hon anser för det fullkomligaste, mennisko-anden ännu någonsin frambragt?

20

30

Betraktar man staten och dess förhållande till individen ur denna synpunkt, så är den verksamhet, staten såsom kultur-anstalt hos individen framkallar, icke en blott öfning eller bildning, utan sjelfva det sökta ändamålet, statens »bestämmelse.» Men äfven staten sjelf har i denna verksamhet sitt bestånd. Han är hvarken en blott föreställd makt, eller består han i de skrifna urkunder, som bestämma samhällsförfattningen, utan han lefver såsom nationalanda i statsborgarenas medvetande och verkliggöres i deras handlingar. Statens verklighet består derföre i individernas statsborgerliga verksamhet. Han är icke ett medel, för att höja och fullkomna denna, utan sammanfaller med densamma och har derföre sitt ändamål uti sig sjelf; likasom, å andra sidan, det individuella görandet, såsom medel för statens bestånd, deri endast har sig sjelf till ändamål.

40

Uti hvarje stat visar sig denna dubbla process såsom förhållande emellan lagstiftande makten och regeringen. Ty den förra uttalar i statens lagar och institutioner den hos samhällets medlemmar lefvande bildningen, nationens sedliga medvetande. Statens lagar äro derföre sjelfva en produkt af individernas sedliga bildning, af denna beroende. Men, såsom uttryck för densamma, förutsätta de hos individen ett med deras anda öfverensstämmande medvetande och en vilja, som i deras

50

bestämningar erkänner det sedligt rätta. Individen måste således i förhållande till dem afkläda sig allt godtycke och genom dem ledas till sedlighet. Denna sida af statsinrättningens verksamhet utgör öfverhufvud regeringsmakten. Under det således staten, betraktad ur synpunkten af dess absoluta rätt i förhållande till den enskilda viljan, såsom bestående regering, utgör medlet för individens höjande till sedlighet, så är den, emedan den bestående regeringen är lagens, statsinstitutionernas, verksamhet, och dessa äro en skapelse af samma individernas sedliga vilja, uttala denna såsom nationalanda, å andra sidan ändamålet för all sedlig handling hos individen. Eller med andra ord: den bildning, till hvilken staten bör höja ett folk, har sin verklighet endast i staten sjelf, så att individens högsta sedlighet är hans arbete för staten. Vill man därför tala om en mensklighetens idé, hvilken staten hos ett folk borde förverkliga, så sammanfaller den med statens idé. Men statens idé är då icke ett tomt, föreställt ideal, utan en verklig, existerande makt, som icke blott försvarar sin verklighet mot alla individuella tycken och spekulationer, utan äfven i världshistorien fortlevver och derigenom ingår i mensklighetens allmänna bildning. Detta tredje moment, statens världshistoriska betydelse, utgör dess tillvaro såsom *suverän makt* emot andra stater. Staten är suverän, emedan den process, genom hvilken den har sitt bestånd, är ett i sig slutet helt, – i det nationalandan, som genom lagarna väckes och bildas, åter skapar dessa lagar, och således statens bestånd blott af honom sjelf är beroende, staten i sig sjelf har sin grund.

«n:o 104»

II.

I den allmänna betydelse, hvilken vi ofvan antydtt såsom regeringens, innefattar denna icke blott statens högsta styrelse, utan hela dess förvaltning, alla de institutioner, som i statens namn bestämma öfver individens göra och låta. För allt sådant bestämmande måste i ett lagbundet samhälle lagen anses ligga till grund, så att regeringens tillgöranden alltid af densamma äro beroende. Men å andra sidan utgör lagens verkställande tillika en tydning af dess bokstaf, och regeringens åtgärder äro därför en fortfarande lagstiftning, en utveckling af lagen uti den anda, som dess allmänna bestämningar uttala. En sådan lagens tillämpning utbildar sålunda tillika national-andan, inverkar ledande uppå folkets bildning, och det är i mån af dennas härigenom vunna utveckling, som den åter uttalar sig i den egentliga lagstiftningen, genom att förändra lagens bokstaf.

Utrymmet förbjuder oss att i det speciella uppvisa detta förhållande. Men hvilken gren af statsstyrelsen man än betraktar, så visar det sig klart, att den allmänna öfvertygelsen angående lagstiftningen hos ett folk bildas genom den dagliga erfarenhet, det äger af fördelarne eller olägenheterna uti hvarje särskilt lagstadgandes tillämpning. Och ingen påstår väl, att folket derigenom endast får begrepp om, hvad som i timlig matto omedelbart gagnar eller skadar detsamma; ty deraf bestämmes ju äfven dess begrepp om rätt och orätt, om sanning och irrlära. Icke blott undervisningen således, samt den civila och kriminala lagskipningen, hvilka sednares moraliska inflytande väl ingen lärar neka, utan äfven den egentliga administrationen har på ett folks bildning en väsendtlig inverkan. Ty isynnerhet genom denna lärer sig individen att känna sina rättigheter och skyldigheter emot staten och uppfatta sitt förhållande till denne; d. ä. den bestämmer individens högsta verksamhet, den statsborgerliga, och hans medvetande derom, samt dermed om hans och hans nations världshistoriska ståndpunkt,

om dennas betydelse för menskligheten. Skall derföre någondera, regeringen eller den egentliga lagstiftningen, betraktas såsom produkt af den andras verksamhet, så kan detta företrädesvis sägas om lagstiftningen. Att ett folk äger goda lagar vittnar om dess höga ståndpunkt i bildning; men om dessa icke äro en död bokstaf, utan verkligen uttala, hvad hos folket lefver och gäller, så har nationen att tacka en upplyst regering för sjelfva dessa lagar.

En annan sida af saken är den, om i hvarje stat, med hvarje regeringsform, samma förhållande existerar. Det har gifvits stater, der despoter ursinnigt rasat fram, utan annan lag än egna infall. Men dessa stater hafva varit antingen sådana, i hvilka nationen, kufvad af utländskt våld, icke mera bildat en sjelfständig stat, en suverän makt, eller sådana, uti hvilka en tyrann för ögonblicket inkräktat makten, utan att hans regering utöfvat något annat inflytande på nationalandan, än det, att genom förtrycket återgifva densamma en förlorad spänstighet, drifva den tillbaka på sig sjelf och lära den fatta sitt värde och sin makt. I öfrigt bindes äfven i enväldsstater regeringen af lag och än mera af sed. Monarkens bud stiftar här lag, men åtlydnaden af denna beror af dess öfverensstämmelse med redan gifven lag och sed, så att den i mån af sin stridighet mot dessa äfven upphör att på nationens bildning utöfva inflytande. Och öfverhufvud gäller den sats, att ingen sjelfständig nation förtjenar någon annan regering, än den den äger, eller med andra ord, att hvarje stats regering till sin beskaffenhet motsvarar ståndpunkten af nationens bildning. Ja äfven en nations sjelfständighet ligger i dess egen hand. För individen gifvas tillfälligheter och ett öde, ty han bär detta inom sig, i sin egen förgänglighet, men nationerna beherrska ödet, skapa sjelfva sina och mensklighetens öden.

Uti konstitutionella stater deremot, der nationens medvetande om statens väsende lagt den egentliga lagstiftningen omedelbart i folkets händer, röjer sig äfven det uppgifna förhållandet mellan regerig och lagstiftande makt tydligast. Det är också, emedan det ligger i sakens natur, att national-medvetandets och lagstiftningens fortgående utveckling beror af regeringen, som man i dessa stater sökt garantier för en med lagens anda öfverensstämmande verksamhet hos denna. Finnes likväl i sådana stater en regering, som handlar emot den i lagarna uttryckta national-andan, så synes detta vara ett bevis, att en större eller mindre del af nationen af denna anda icke är genomträngd. Ty hos någon del af folket måste regeringen äga ett stöd, för att kunna bestå äfven i en olaglig form. Man bör härvid noga skilja emellan det förhållande, då regeringen i fråga om lagstiftningens utveckling, antingen genom administrationen eller vid förändringen af lagens bokstaf, sluter sig till den ena eller andra åsigten, som bland nationen äger försvarare och anhängare, eller då den handlar *emot redan bestående lag*. Ty likasom den är till det förra handlingssättet berättigad, derigenom fullgör sin funktion, ehuru det ännu kan sättas i fråga, om dess handlingssätt är ett verkligt uttryck af national-andan eller icke, så har den i sednare fallet trädtt ifrån sin bestämmelse, att arbeta för nationalandans utveckling, att leda nationens medlemmar till en verksamhet, uti hvilken staten har sitt bestånd. Äfven i detta fall kan och måste, såsom sagdt, regeringen äga något stöd hos ett parti; men detta visar sig då *de facto* icke tillhöra nationen. Ty det uppbär en laglös regering och vägrar derigenom att erkänna den nation för sin, hvars anda i lagstiftningen uttalat sig. Slutet, som ett sådant tillstånd i en stat medför, kan naturligtvis ej vara annat, än våldets lag – revolutionen, för hvilken i och med regeringens första olagliga steg

porten är öppnad. Men det kan också icke annat än vara i högsta grad demoraliserande för nationen. Demoraliserande är det redan, så väl för den enskilda som för nationer, att *icke framskrida* i bildning. Och enligt hvad ofvan blifvit visadt, beror för en nation framskridandet väsendtligen af den utveckling, regeringen ger åt dess lagstiftning. Om denna också blott af den högsta styrelsen förnekas, så skall dock missaktningen för lagen småningom intränga hos alla regeringens organer, och slutligen laglösheten hos de styrande framkalla laglöshet hos de lydande. Denna den största olyckan för en nation består närmare deri, att dess lagstiftning saknar den nödiga utveckling, hvarigenom den endast kan vara hos nationens medlemmar lefvande lag, och deremot blir en död bokstaf, äfvensom dessas medvetande, genom att stå i strid med lagen, förlorar den sedliga karakter, som gör den till nationalmedvetande, och sönderfaller i godtyckliga partimeningar. En revolution kan förändra ett sådant sakernas tillstånd, men den förmår ej gifva nationen dett medvetande, den enda grund och botten för nationens sjelfständiga existens.

20

31 LITTERATUR.

Freja n:o 2 7.1 1842

VINTERBLOMMOR FÖR ÅR 1842, SAMLADE AF G. H. MELLIN.

Att denna kalender med hvarje år stigit i ynnest hos publiken, torde mera få tillräknas den större novell af utgifvaren, den hvarje år innehållit, än poesien, hvilken såsom i kalendrarnas vanligt är, visat sig »stundom klar, stundom mulen», kanske någon gång öfvervägande det sednare. Så har äfven ifrågavarande årgång sitt mesta, om ej allt intresse af novellen, »Kolmårdsboarna», hvilken i vårt tycke är den bästa, Vinterblommorna innehållit, och en bland de bästa. Hr M. skrifvit. Och likväl sönderfaller den i tvenne delar, till karakter och tendenser från hvarandra helt och hållet skilda, hvilka blott till det yttre sammanhänga, genom några af novellens handlande personer, äfven dessa under mellanliggande är nya och förvandlade. I de två första kapitlen innehålls nemligen en skildring af det fattiga, okunniga folkets lif, samt dettas förhållande till samhället och dess lagar, så sann, enkel och gripande, att den kan anses för ett mästarstycke. Ätminstone vete vi oss icke nyligen hafva läst något mera taget ur naturen och oaktadt ämnets upprörande art, framställt med mera konst, så att det vidrigaste gömmes under en poetisk och försonande slöja. Det öfriga af novellen flyttar handlingen i en ny krets, som till en del bildas af nya personer, till en annan af de förut kända namnen, hvilka nu beteckna nya gestalter, och de egentliga Kolmårdsboerna träda helt och hållet i bakgrunden. Men äfven denna del är full af lif och omvexling; karaktererna äro lätt och säkert tecknade och handlingen förlorar ingenstädes i intresse, hvilket tvertom stiger ända till berättelsens slut, churuväl man tror sig bestämdt förutse, hvar dess särskilda trådar skola ändas – vid kullerstolen som vanligt. Men här spelar förf. sina läsare ett spratt och de sista sidorna bringa en oväntad katastrof. En recensent har beskärmat sig öfver, att Hr M. så gerna gifter bort folk. Men hvad i Herrans namn kan han väl annat göra med ungt folk, som äro kära? Vi mena, att denna recensent, om hans öde i thy fall berott af en romanförfattares penna, skulle varit glad att få öfverlemna det åt Hr M:s. I vår tanka hade förf. nu gjort bäst uti att äfven låta fröken Thekla